

**POLSKA SZTUKA
WSPÓŁCZESNA W OCZACH
DZIECI I DOROSŁYCH**

MAŁGORZATA KARCZMARZYK

POLSKA SZTUKA WSPÓŁCZESNA W OCZACH DZIECI I DOROSŁYCH

Potencjał pedagogiczny, komunikacyjny oraz kulturowy wybranych obrazów
JACKA YERKI, TOMASZA SĘTOWSKIEGO,
RAFAŁA OLBIŃSKIEGO i ZDZISŁAWA BEKSIŃSKIEGO

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO
Gdańsk 2020

Recenzenci
dr hab. Kinga Łopot-Dzierwa, prof. UP
dr hab. Anna Wasilewska, prof. AMW

Redaktor Wydawnictwa
Jolanta Stecewicz

Projekt okładki i stron tytułowych
Marta Przeciszewska

Na okładce wykorzystano obraz Zdzisława Beksińskiego
ze zbiorów Muzeum Historycznego w Sanoku

Skład i łamanie
Michał Janczewski

Publikacja dofinansowana ze środków Wydziału Nauk Społecznych
oraz Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-968-6

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49, fax 58 551 05 32

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
-----------------	---

CZĘŚĆ TEORETYCZNA

ROZDZIAŁ 1

O CZYM MÓWIĄ OBRAZY? WPROWADZENIE DO PODSTAWOWYCH POJĘĆ Z ZAKRESU PODJĘTEJ PROBLEMATYKI	21
1.1. Perspektywa semiotyczna sztuki – przegląd badań	27
1.2. Dominacja obrazów i ich konsekwencje społeczno-kulturowe	31
1.3. Polityczne uwikłania obrazów	33
1.4. (Nie)prawda obrazu	36
1.5. Współczesna ikonosfera popularna jako kultura wpływu	40

ROZDZIAŁ 2

POLSKA SZTUKA WSPÓŁCZESNA (NIE) DLA DZIECI	45
2.1. Recepcja sztuki współczesnej przez dziecko	48
2.2. „Społeczeństwo braku” i jego droga ku emancypacji przez sztukę	51
2.3. Realizm magiczny Jacka Yerki, Tomasza Sętowskiego i Rafała Olbińskiego	54
2.4. Beksiński (nie) dla dzieci – osvajanie trudnych tematów przez dziecko za pośrednictwem sztuki	57

ROZDZIAŁ 3

JAK KONSTRUJEMY OBRAZY MYŚLOWE?	59
3.1. Kształtowanie pojęć w umyśle dziecka i dorosłego – kultura i edukacja	61
3.2. Kultura	63
3.3. Edukacja szkolna	65

ROZDZIAŁ 4	
METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH	67
4.1. Przedmiot i cel badań	69
4.2. Problematyka badawcza	70
4.3. Metody, techniki, narzędzia badawcze	73
4.4. Charakterystyka badanych grup i środowiska	76
4.5. Organizacja badań własnych	79

CZEŚĆ EMPIRYCZNA

ROZDZIAŁ 5	
POLSKA SZTUKA WSPÓŁCZESNA W OCZACH DZIECI I DOROSŁYCH. ZNACZENIA NADAWANE WYBRANYM OBRAZOM JACKA YERKI, TOMASZA SĘTOWSKIEGO, RAFAŁA OLBIŃSKIEGO I ZDZISŁAWA BEKSIŃSKIEGO W ŚWIETLE WŁASNYCH BADAŃ	83
5.1. Znaczenia nadawane przez dzieci wybranym obrazom Jacka Yerki, Tomasza Sętowskiego, Rafała Olbińskiego i Zdzisława Beksińskiego	84
5.1.1. Dzieci o obrazach Jacka Yerki	85
5.1.2. Dzieci o obrazach Tomasza Sętowskiego	98
5.1.3. Dzieci o obrazach Rafała Olbińskiego	107
5.1.4. Dzieci o obrazach Zdzisława Beksińskiego	115
5.2. Znaczenia nadawane przez dorosłych wybranym obrazom Jacka Yerki, Tomasza Sętowskiego, Rafała Olbińskiego i Zdzisława Beksińskiego	125
5.2.1. Dorosli o obrazach Jacka Yerki	126
5.2.2. Dorosli o obrazach Tomasza Sętowskiego	138
5.2.3. Dorosli o obrazach Rafała Olbińskiego	148
5.2.4. Dorosli o obrazach Zdzisława Beksińskiego	156
5.3. Kategorie znaczeniowe wyłaniające się ze znaczeń nadawanych wybranym dziełom polskiego malarstwa współczesnego przez dzieci i dorosłych	167
5.3.1. Kategorie znaczeniowe dzieci	168
5.3.2. Kategorie znaczeniowe dorosłych	178
5.4. Szczeliny znaczeń. Wspólne kategorie znaczeniowe dzieci i dorosłych na temat wybranych obrazów sztuki współczesnej	186
5.5. Wnioski z badań istotne dla praktyki pedagogicznej	192
ZAKOŃCZENIE	197
BIBLIOGRAFIA	201
ANEKS	217